

О.І. Білецька, Н.Р. Лоджук

ПРИРОДОЗНАВСТВО

Робочий зошит

4 клас

До підручника Т.Г. Гільберг, Т.В. Сак

*Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах комісією
з педагогіки та методики початкового навчання
Науково-методичної ради з питань освіти
Міністерства освіти і науки України*

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

ВСТУП

ВСЕСВІТ І СОНЯЧНА СИСТЕМА

Уявлення давніх людей про Землю і Всесвіт

1. Продовж речення.

Всесвіт — _____

2. Допиши речення.

За уявленнями давніх індійців, Земля — це _____

Народи, які населяли Західну Азію, уявляли Землю _____

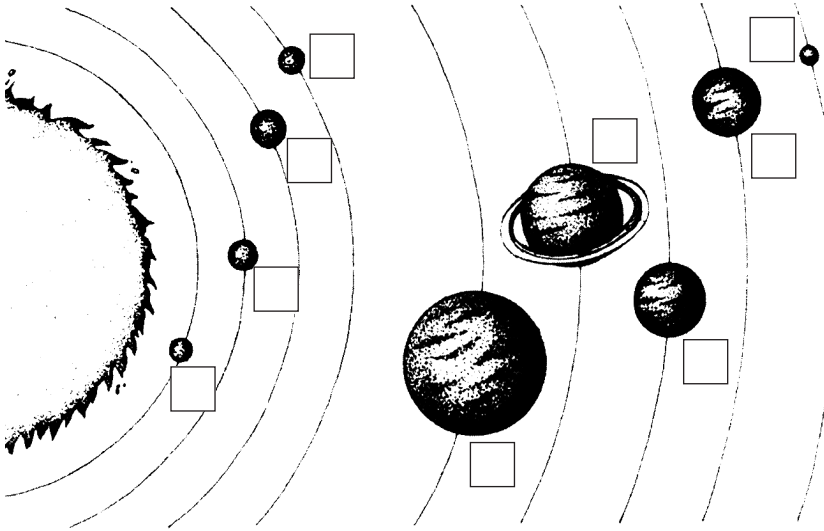
Припущення, що Земля не плоска, а має форму кулі, першим висунув _____

3. Як уявляв Всесвіт Арістотель? Зобрази схематично.

Сонячна система, її склад

1. Розглянь малюнок. Пронумеруй планети Сонячної системи.

1. Венера
2. Меркурій
3. Земля
4. Сатурн
5. Марс
6. Юпітер
7. Уран
8. Нептун

2. З'єднай стрілками слова та їх пояснення.

Сонячна система — ...

Планети — ...

Місяць — ...

•

•

•

• супутник Землі.

• невеликі небесні тіла, яких раніше називали малими планетами.

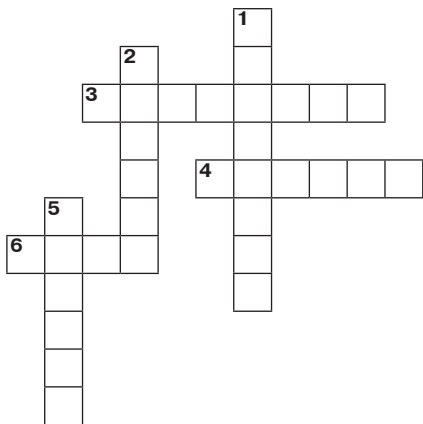
• Сонце разом з планетами, які рухаються навколо нього.

- Астероїди — ... • небесні тіла, які не випромінюють світла.
- Комета — ... • метеор, який не встиг згоріти в повітрі і впав на поверхню Землі.
- Метеор — ... • дуже холодне невелике небесне тіло, що складається із замерзлих газів, води й твердих частинок.
- Метеорит — ... • уламки зруйнованих комет і астероїдів, «зорепад».

3. Порівняй планету і зорю. Чим вони подібні, а чим відрізняються? Заповни таблицю.

	Зоря	Планета
Форма	_____	_____
Розмір	_____	_____
Розпечене, тверде чи газоподібне тіло	_____	_____
Випромінює чи відбиває світло	_____	_____

4. Розгадай кросворд.

По горизонталі:

3. Космічне тіло, яке рухається навколо планет по своїй орбіті.
4. Шлях, по якому планета рухається навколо Сонця.
6. Велетенська розпечена куля.

По вертикалі:

1. Невелике космічне тіло.
2. Група зірок.
5. Космічне тіло з «хвостом», який світиться.

Сонце — зоря, центральне тіло Сонячної системи

1. Продовж речення.

Сонце — це _____

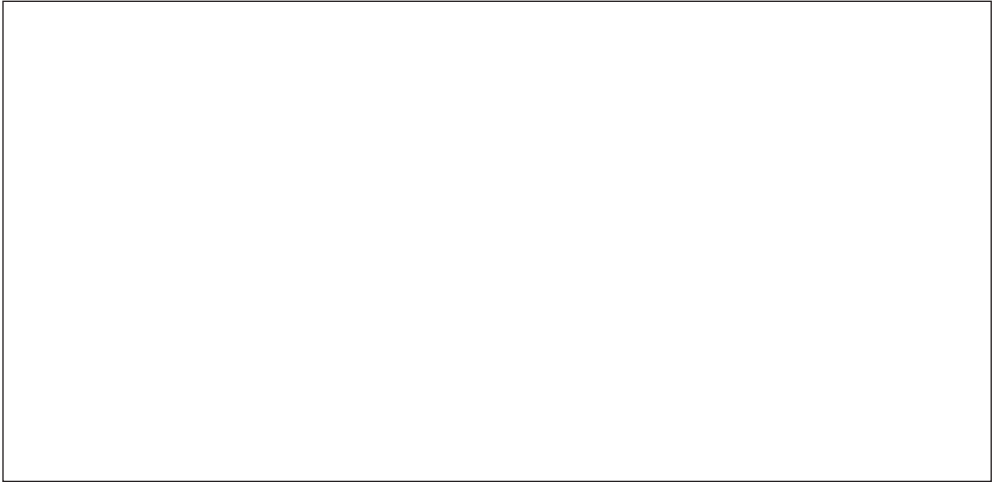
Сонце — центр _____

Сонце випромінює _____ і _____

і забезпечує життя на Землі.

2. Подумай! Які умови необхідні для існування життя? Міркування запиши.

3. Намалюй Землю у вигляді крапки діаметром 1 мм, а Сонце у вигляді круга діаметром 109 мм. Порівняй їх розміри. Запиши, де найвища температура.

Планети земної групи

1. Запиши назви планет земної групи.

2. Продовж речення.

Меркурій — це _____.

Одна його половина _____,
друга _____. Супутників у Меркурія _____.

Венера — _____

Супутників у Венери _____.

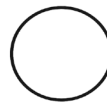
Марс — _____

Супутників у Марса _____.

3. Познач правильні твердження.

- Земля має форму круга.
- Земля має два природні супутники.
- Земля має форму кулі.
- Земля — єдина планета, на якій є життя.
- Місяць — природний супутник Землі.

4. Розглянь малюнки. Запиши назви зображених фаз Місяця.

Планети-гіганти

1. Запиши назви планет-гігантів.

2. Охарактеризуй планети-гіганти, заповнивши таблицю.

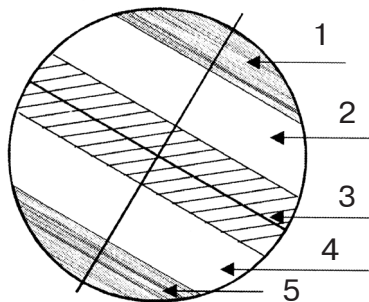
<i>Планета</i>	<i>Віддаленість від Сонця (за порядком)</i>	<i>Маса</i>	<i>Повітряна оболонка (є або немає)</i>	<i>Поверхня</i>	<i>Кількість супутників</i>
Юпітер	велика, п'ята планета від Сонця	у 318 разів важчий за Землю	у довгих шарах хмар	рідка або газоподібна	66 супутників
Сатурн					
Уран					
Нептун					

Теплові пояси Землі та їх вплив на природу

1. Продовж речення.

На поверхні нашої планети виокремлюють _____

2. Розглянь малюнок. Напиши назви теплових поясів Землі.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

3. Познач правильний варіант для продовження речення.

- На Землі сонячне тепло розподіляється...

- рівномірно
- по поясах
- по півкулях

- Чотири пори року спостерігаються ...

- у всіх поясах
- у помірному поясі
- на екваторі

- Ніч триває кілька місяців ...

- на екваторі
- біля полюсів
- у всіх поясах

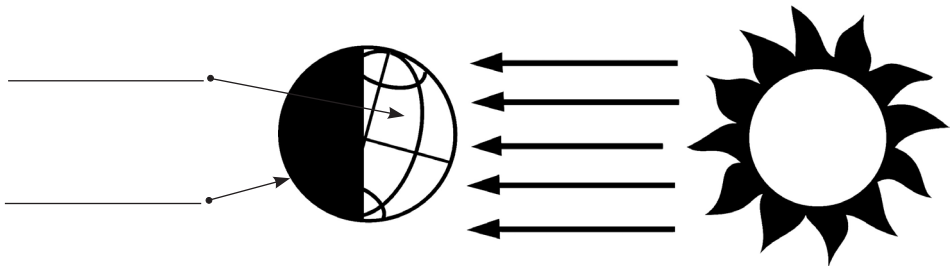
Земля. Добовий та річний рух Землі

1. Допиши речення.

Уявна лінія, що проходить через центр Землі та Північний і Південний полюси, — це _____ . Проміжок часу, за який Земля робить повний оберт навколо осі, називається _____ .

Обертання Землі навколо своєї осі приводить до _____

2. Розглянь схему обертання Землі навколо своєї осі. Напиши, де на Землі буде день, а де — ніч.

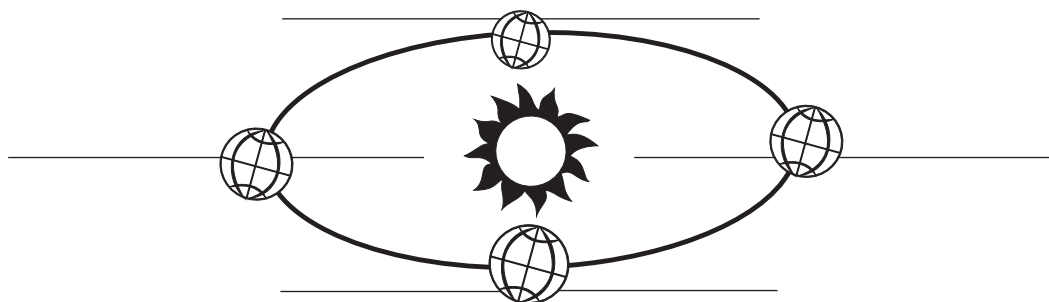
3. Продовж речення.

Шлях, по якому Земля рухається навколо Сонця, називається _____

Рух Землі навколо Сонця приводить до _____

Повний оберт навколо Сонця Земля робить за _____

4. Розглянь схему обертання Землі навколо Сонця. Напиши, де буде яка пора року.

**Зорі. Сузір'я. Велика та Мала Ведмедиця.
Полярна зоря**

1. Продовж речення.

Зорі — це _____

Невеликі скупчення зірок утворюють _____

Усе небо поділене на _____

2. Намалюй положення зірок у сузір'ї Велика Ведмедиця.

Навчальний проект

Мандрівка просторами Всесвіту, про яку ти мрієш (на вибір)

Користуючись підручником (с. 26), виконай завдання навчального проекту.

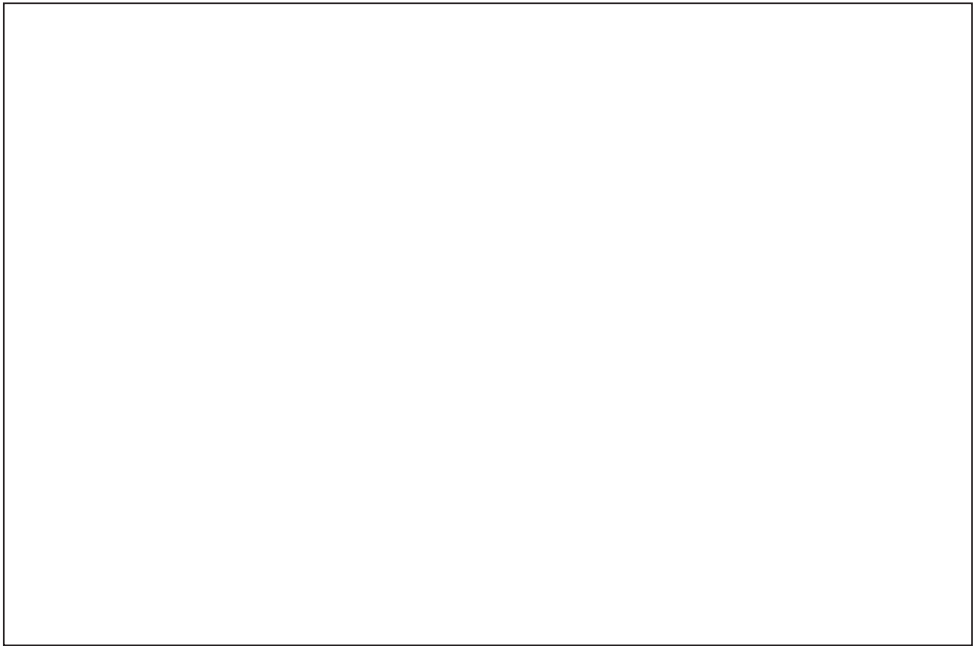
1. Назва теми.

2. План роботи.

3. Джерела інформації.

4. Цікаві відомості.

5. Ілюстрації або фотографії.

Молочний Шлях — наша Галактика. Сучасні уявлення людей про Всесвіт

1. Продовж речення.

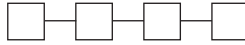
Галактика — це _____

Молочний (Чумацький) шлях — _____,
до якої належить _____.

Всесвіт (космос) — це _____
простір.

2. Коли найкраще спостерігати за Молочним Шляхом? Запиши.

3. Впиши в клітинки цифри, що позначають назви природних об'єктів (від найбільшого до найменшого).

1. Всесвіт. 2. Планета. 3. Галактика. 4. Сонячна система.

ПЛАН І КАРТА

Горизонт. Сторони горизонту

1. Продовж речення.

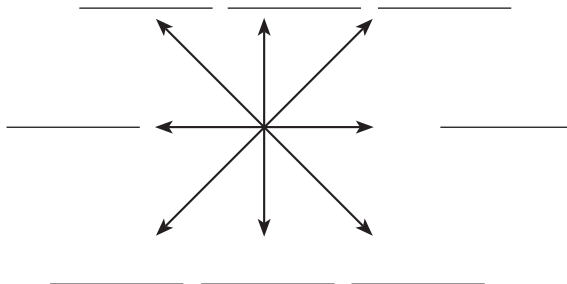
Простір Землі, який можна охопити очима, називається

_____.

Уявна лінія, _____

_____, називається лінією горизонту.

2. Підпиши, як скорочено позначають основні та проміжні сторони горизонту.

Орієнтування на місцевості за допомогою Сонця, компаса та місцевих ознак

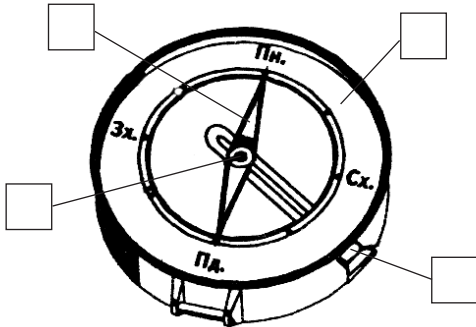
1. Продовж речення.

Орієнтуватися на місцевості означає вмiти визначати

2. Встав пропущені слова.

Якщо ти станеш обличчям до півночі, то за спиною в тебе буде _____, праворуч _____, а ліворуч _____.

3. Розглянь малюнок компаса. Запиши, з яких частин він складається.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

4. Практичне завдання. Визнач за Сонцем і перевір за допомогою компаса.

У якому напрямку від школи розташована бібліотека?

У якому напрямку від школи знаходиться твій будинок?

У якому напрямку від школи знаходиться магазин?

У якому напрямку ти йдеш з дому до школи?

5. Запиши, за якими місцевими ознаками можна орієнтуватися в хмарну погоду.

План місцевості

1. Продовж речення.

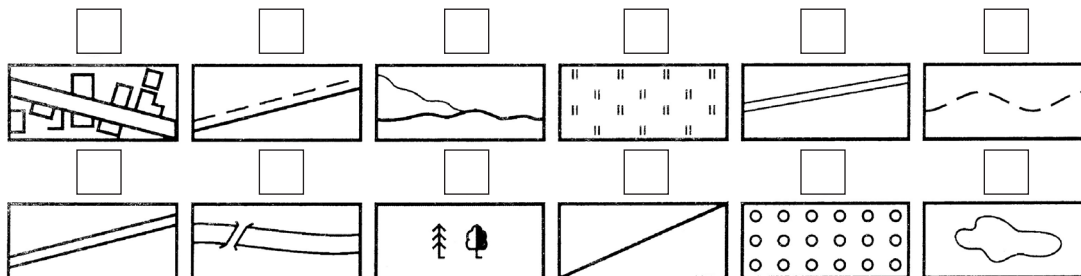
План місцевості — це _____

2. З'єднай стрілками слова та їх пояснення.

Малюнок —	•	•	зображення місцевості згори за допомогою умовних знаків.
План —	•	•	зображення місцевості так, як його бачать люди перед собою.

3. ПРАКТИЧНА РОБОТА. Читання плану місцевості.

Розглянь зображення умовних знаків на плані. Впиши у квадратики цифри, що відповідають їх назвам.

1. Озеро.
2. Поле і город.
3. Дерев'яний міст.
4. Стежка.
5. Луки.
6. Ґрунтова дорога.
7. Будівлі.
8. Річка.
9. Шосе.
10. Мішаний ліс.
11. Плодовий сад.
12. Залізниця.

Масштаб

1. Продовж речення.

Масштаб — це число, яке показує, _____
зменшено _____.

2. ПРАКТИЧНА РОБОТА.

а) Обчисли відстань між містами, якщо на плані вона дорівнює 6 см (масштаб плану: 1 см — 1 км).

б) Обери масштаб так, щоб можна було на сторінці зошита зобразити план дитячого майданчика за такими даними:
відстань з заходу на схід — 500 м;
з півночі на південь — 900 м.

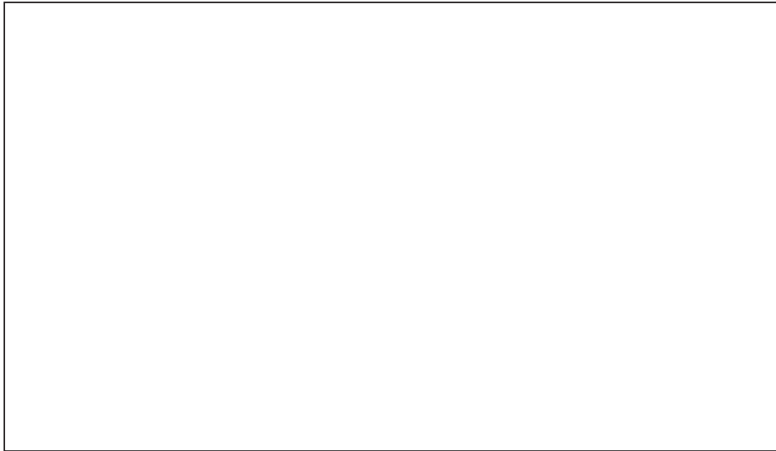
Масштаб: в 1 см — _____.

в) Порівняй масштаби. Познач > або <.

1 см — 5 см 1 см — 10 км

1 см — 30 м 1 см — 3 м

3. Удома накресли план своєї кімнати, використавши масштаб 1 см — 5 м.

Географічна карта. Умовні знаки на карті

1. Продовж речення.

Географічна карта — це _____

Кarti бувають: _____